

Foto: Kjell Andersson

2021-06-07 16:00 CEST

Fyra björkar – är alla fyra hållbara?

Tänk er fyra björkar som grott och växt upp från frön från samma moderbjörk. Hur många frön kan en björk producera? Många miljoner? De flesta kommer aldrig att gro.

Men låt oss anta att fyra björkfrön från samma träd grodde samma år för 70 år sedan. Låt oss sedan anta att vi i år behöver avverka alla fyra björkarna och att de kommer att flisas till bränsleflis och levereras till samma värmeverk. Kommer flisen från alla fyra björkarna att bli hållbar? Eller kommer en av björkarna att betraktas som en fossil björk?

Moderbjörken stod i kanten av en skog, intill en beteshage och i utkanten av

en tätort.

- Det första fröet hamnade i skogen och björken blev en björk på skogsmark, en helt vanlig **skogsbjörk**.
- Det andra fröet hamnade i hagen strax intill, och har tillbringat sina år med att skugga betande kor. En **hagmarksbjörk**.
- Det tredje fröet hamnade på andra sidan staketet i en trädgård och blev en **trädgårdsbjörk**.
- Det fjärde fröet hamnade mitt emellan en väg och en industribyggnad. En obestämd björk utan tydlig tillhörighet – varken skogsbjörk, hagmarksbjörk eller trädgårdsbjörk, en **udda björk på marginalen**.

Från och med 1 juli måste värmeverket, om det är ett större värmeverk än 20 MW, rapportera varifrån man fått den flis man eldar för att bevisa att bränslet är hållbart. Och då räcker det inte att påstå att det är flis från helt vanliga svenska björkar. Man måste rapportera så som det är fastställt i [EU:s förnybartdirektiv \(EU 2018/2001\)](#), enligt den svenska hållbarhetslagen som beslutas av riksdagen 15 juni, enligt regeringens hållbarhetsförordning och i enlighet med energimyndighetens hållbarhetsföreskrifter.

För att man ska veta varifrån bränslet kommer har de fyra björkarnas flis troligen också registrerats av [Biometria](#), det som tidigare hette virkesmättningsföreningen. Biometria har ett finmaskigt rapport- och datasystem som håller reda på exakt ursprung för allt virke och det mesta av biobränslena på den svenska marknaden.

Låt oss nu se hur de fyra björkarna ska bokföras och hur deras hållbarhet ska garanteras.

Skogsbjörken är det minsta problemet. Om den har växt på svensk skogsmark enligt den definition som finns i skogsvårdslagens §2 så kommer flisen sannolikt att betraktas som hållbar utan några komplikationer. Sveriges skogsvårdslagstiftning klarar de kriterier som finns i förnybartdirektivet. Det handlar om att avverkningsarna ska ske på ett lagligt sätt, att man återplanterar nya träd efter avverkning, att man inte avverkar i naturskyddade områden, att man minimerar skador på mark och biodiversitet samt att man upprätthåller skogens långsiktiga produktionsförmåga och bibehåller kolförråden. Därmed är Sverige ett så kallat A-land, och all biomassa från skogsmarken kan godkännas.

Hagmarksbjörken borde också klara sig, men genom en annan regel. Hagen är listad i jordbruksverkets blockdatabas som betesmark. Det finns regler om hur många träd det får finnas per hektar för att bonden ska få gårdsstöd för betesmarken och därför måste hen ibland röja i hagen. Björken kan betraktas som "avfall eller restprodukt från jordbruksverksamhet", ungefär som halm som samlas in och bränns i ett värmeverk. Det senare sker i liten omfattning i Sverige, men är vanligt i Danmark.

Byråkratin kring hagmarksbjörken kan bli mer komplicerad än kring skogsbjörken. Biometria måste kanske ha en särskild kod för grot och flis som kommer från betesmarker, diken och skogsbyn längs åkrar. Egentligen ska man för restprodukter från jordbruket presentera markvårdsplaner, men de svenska myndigheterna anser att detta sköts på nationell nivå, så ägaren av hagmarken behöver inte göra någon egen plan.

Trädgårdsbjörken kan också kategoriseras som avfall. Den ingår nämligen i det som inom EU kallas "bioavfall". I definitionen av bioavfall nämns "park- och trädgårdsavfall". Naturvårdsverket håller just på att se över den svenska tillämpningen av artikel 22 i EU:s avfallsdirektiv och ska definiera vad som i Sverige anses ingå i bioavfall och vilken skyldighet olika aktörer har att samla in detta och hur det ska användas. Definitionen av bioavfall i EU är att det är biologiskt nedbrytbart ("biodegradable"), så vedartade växter som björkar ingår. Egentligen ska bioavfall i första hand materialåtervinnas, vilket inkluderar kompostering, men för björken finns inget realistiskt alternativ till förbränning för energiproduktion.

Om björken kan betraktas som avfall så behövs det inga särskilda hållbarhetskriterier, men den måste ändå bokföras rätt.

Den **udda björken på marginalen** kan däremot bli ett problem, om inte riksdagen, departementet eller myndigheterna hittar ett sätt att kategorisera också denna björk så att den blir hållbar. Ett sätt är att jämställa all växtlighet inom tätortsområden med park- och trädgårdsavfall. Ett annat är att medvetet göra en bredare tolkning av vad som avses med skogsmark. Det handlar inte bara om träd som växer i tätorter utan om alla träd och buskar som växer på mark som varken är skogsmark enligt skogsvårdslagens definition eller som ingår i blockdatabasens kartor eller som kvalificeras som bioavfall enligt avfallsförordningen.

Det finns en hel del sådan här växtlighet längs vägar, järnvägar och i

kraftledningsgator. Och hur ska man se på buskar och sly som växer i naturskyddade områden, där man måste röja för att bevara naturvärden? Det kan också gälla områden med strandskydd. Allt ska inte växa igen.

Centrum för biologisk mångfald vid SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet, gjorde för några år sedan en kartläggning av sådan här marginell biomassa. Rapporten heter "[Sly – en outnyttjad energiresurs](#)". Forskarnas slutsats var att man kan skörda ytterligare 5 – 10 TWh energi från marginella marker. Det motsvarar hela den svenska användningen av naturgas eller ett par medelstora kärnkraftsreaktorer.

Vad händer om björken inte klarar hållbarhetslagens nålsöga och fliset inte godkänns?

Då blir det "icke hållbart biobränsle". Det får konsekvenser främst för de kraftvärmeverk och industrier som har utsläppsrätter. Biomassan kommer att belastas med utsläppsrätter som om den vore kol, och priset på utsläppsrätter är idag rekordhøgt. Inget bolag med utsläppsrätter kommer att vilja köpa biobränsle med osäkert ursprung.

Däremot kommer inte Sverige att lägga koldioxidskatt på bränslet, eftersom biobränslen inte finns med i lagen om skatt på energi. Den ohållbara björken kanske hamnar i pannan på ett mindre värmeverk eller blir ved för enskilda förbrukare.

Handläggare och remissinstanser har ägnat månader åt att försöka få ordning på den svenska tillämpningen av EU:s hållbarhetskriterier. Precis som på många andra samhällsområden måste man ägna mycket tid åt att försöka tolka och tillämpa direktiv från EU. Istället för att utforma lagar, förordningar och föreskrifter så att de fungerar praktiskt för att lösa verkliga problem inriktas lagstiftningen på att uppfylla EU-direktiv till punkt och pricka. Då hamnar tre likadana björkar i tre olika hållbarhetsparagrafer och en fjärde hamnar ute i kylan, trots att alla inblandade inser att de har likartad miljöpåverkan och att de ger samma klimatnytta.

Vart tog EU:s principer om [subsidiaritet](#) och [propotionalitet](#) vägen? De principer som säger att alla beslut ska fattas på så låg nivå som möjligt i EU-systemet och att man inte ska reglera mer än nödvändigt för att lösa ett problem.

Svebio - Svenska Bioenergiföreningen - är branschorganisation för företag som arbetar med att framställa, hantera och använda olika typer av biobränslen. Svebios ändamål är att öka användningen av bioenergi på ett miljömässigt och ekonomiskt optimalt sätt. Svebio grundades 1980 och har cirka 300 företag som medlemmar. www.svebio.se

Kontaktpersoner

Kjell Andersson

Presskontakt

Kommunikationschef

information, näringspolitik

kjell.andersson@svebio.se

08-441 70 87

070 441 71 92